

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MUHAMMAD AL-XORAZMIY NOMIDAGI TOSHKENT AXBOROT
TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITETI**

"TASDIQLAYMAN"

O'quv ishlarini bo'yicha prorektor
D. Sultanov

Ro'yxatga olindi:

№ 111

2025-yil "29" "04"

2025-yil "29" "04"

**KINOTELEKOMPZITSIYA QURISH TEXNOLOGIYALARI
FANING O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	600000	– Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari
Ta'lim sohasi:	610 000	– Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari
Ta'lim yo'nalishi:	60611100	– Televizion texnologiyalar (Telestudiya tizimlari va ilovalari)

Fan/modul kodi TTS1436	O'quv yili 2025-2026	Semestr 6	ECTS – Kreditlar 4	
Fan/modul turi Asosiy	Talim turi O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 3	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
Kinotelemekpozitsiya qurish texnologiyalari	48	72	120	
<p>1. Fanning mazmuni “Kinotelemekpozitsiya qurish texnologiyasi” fani talabalarda kinematografik mahoratni shakllantirish, ularga kino media tv san'ati, uning kelib chiqish tarixi, texnologiyalari, zamonaviy texnik va ijodiy yo'nalishlar, jahon va milliy kinematografiya san'atidagi tendensiyalar haqda, eng zamonaviy texnologiyalar va maxsus vizualizatsiya usullari, kadrlar va film tuzilishi, badiiy, hujjatli, ilmiy media imkoniyatlari to'g'risida, kino san'atiga oid. suratga tushirish texnikasi va texnologiyasi, kino janrlari, badiiy usullari va yo'nalishlari, film asarlar kompozitsiyasi, kompozitsiya turlari, rakurs, perspektiva, badiiy yoritish usullari, kamera qismlari, funksiyalari, obyektivlar, yordamchi vositalar va ularning qollanilishi haqidagi nazariy bilimlar beradi va ularda o'z ijodiy imkoniyatlaridan to'la foydalanish, kompozitsiya qonunlari va tamoyillarini o'rganish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qiladi, kino ijod bilan bog'liq masalalarni mustaqil</p> <p>2. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1- ma'ruza: Syujet, tarix, vaqt. (Plot, Story, Time). Syujet va hikoya o'rtasidagi farq. Xronologiya va retrospektsiya. Hikoya vaqi va ekran vaqi. Hikoya va tomoshabinning vaqt haqidagi tasavvuri 2- ma'ruza: Syujet va sanoatdan gavdalangan idrokgacha. (From frtand Industry to an Embodied Experience) Klassik hikoya tuzilishi va uning cheklovlari. Sanoat ishlab chiqarishining hikoyaga ta'siri. Tomoshabinning tanasi va idrok tajribasi. Kino hissiy tajriba sifatida 3- ma'ruza: Mizansahna va ma'no estetikasi. (Mise-en-scene and the Aesthetics of Meaning) Ma'no tashuvchisi sifatida ramka maydoni. Atmosferani yaratishda yorug'lik va soya. Imo-ishora, harakat va harakat. Vizual uslub va talqin 4- ma'ruza: Mizansena: harakat maydoni va syujet (Mise-en-scene: Setting and Story) Hikoyadagi manzara va joylarning roli. Fazoviy mantiq va syujet funksiyasi. Obektlar va atrof-muhitning ramzi. Mizansenna va janr o'rtasidagi</p>				

munosabat

5- ma'ruza: Kadrlash va fotografik tasvir. (Framing and the Photographic Image)

Ramka komponentlari: masshtab, burchak, kompozitsiya. Ob'ektiv effektlari: fokus, istiqbol, chuqurlik. Kadrlarning voqelikni idrok etishga ta'siri. Kadrdan talqingacha

6- ma'ruza: Joyni ochish: harakatlanuvchi ramka va uzoq tortishish. (Opening Space: Mobile Framing and the Long-take)

Panoramalar, kuzatuv, steadicam va kran. Estetik qurilma sifatida uzoq vaqt olish. Fazoviy birlik va realizm. Kamera harakati va tomoshabinning empatiyasi

7- ma'ruza: Kashf qilish vaqti: uzoq vaqt va sekin kino (Opening Time: The Long-Take and Slow Cinema)

Temp va ritm ekspressiv vosita sifatida. Vaqt va tafakkurni sekinlashtirish. Kino meditatsiya shakli sifatida. Sekin kinofilmlarga misol

8- ma'ruza: Uzluksizlikni tahrirlash: kadrlar orasidagi mantiq. (Continuity Editing: The Logic Between Shots)

O'rnatish qoidalari 180 daraja, ko'rinish, yo'nalish. Fazoviy va vaqtinchalik davomiylik. Montaj ko'rinmas tuzilma sifatida. Klassik Gollivud uslubi

9- ma'ruza: Filmda montaj: Ritmdan ulanishgacha. (Film Editing: From Rhythm to Relation)

Ritmik tahrir va temp. Assotsiativ va aqli tahrirlash. Montaj ma'no vositasi sifatida. Tahrirlash va hikoya tuzilishi

10- ma'ruza: Davomiylikni tahrirlash mantiqiga qarshi chiqish. (Challenging the Logic of Continuity Editing)

Klassik tahrirlash mantiqini yo'q qilish. Vaqt va fazoviy muvofiqlikni buzish. Parchalangan tahrirlash va yorilish estetikasi. Muqobil uslublar (Godard, Brecht, postmodern)

11- ma'ruza: Ovoz va hikoya. (Sound and Story)

Suyjet tashuvchisi sifatida dialog. Ovozli va sub'ektiv idrok. Musiqa hissiy izoh sifatida. Ovozli atmosfera va kontekst

12- ma'ruza: Ovoz va tasvir. (Sound and Image)

Ovozning sinxronligi va asinxronligi. Audio va vizual o'rtasidagi aloqa. Ovozli dizayn ifoda vositasi sifatida. Ovoz orqali bo'sh joy

13- ma'ruza: Janrlar va ularning chegaralari (Genres and their Limits)

Klassik janrlar va ularning ta'riflari. Gibril va transgenr shakllari. Janr klishe'lari va yangiliklari

14- ma'ruza: Uslub masalalari. (Matters of Style)

Janr umidlar tizimi sifatida. Janr ichidagi uslub. Janr me'yorlarini buzish va parodiya qilish. Art-house kino va janrlarni qayta ko'rib chiqish

15- ma'ruza: Kino shakli va uslubini tahlil qilish orqali estetika. (Aesthetics through the analysis of film form and style)

Vizual kompozitsiyani tahlil qilish. Ovoz tahlili va uning mazmuni. Uslub sifatida hikoya tuzilishi. Kinoni estetik tajriba sifatida talqin qilish

	<p>3. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar Amaliy mashg'ulotlarni uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kompozitsiyani boshqarish. Komponovka 2. Idrok (vospriyatiya) qilish bosqichlari. Filmlar tahlili 3. Kadrlarning tuzilmaviy qurilishi. Bo'shliq chuqurligi ko'rsatkichlari 4. Ob'ektning ramkasi va o'lchami. Formatlar 5. Yorug'lik va soya nisbati. Muvozanat. Bosh elementni ajratib ko'rsatish 6. Yoritishda kompozitsiyani nazorat qilish. Uyg'unlik va zidlik 7. Rang va kompozitsiya. Rangning tabiati. Monoxrom tasvir 8. Ko'p kamerali va jonli efir. Oq balans. Dekoratsiyalar yorugligi 9. Sahnalashtirishda insonlar va voqealar. Figuralarli kompozitsiya <p>4. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular (loyihalar):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kino san'atining shakllanish va rivojlanish tarixi. Jahon kinochilarining ijodi. 2. Kompozitsiya, joylashuv, yorug'lik ohangi va kesilgan tasvir qonuniyatlari. Oltin nisbat. Diogonal kompozitsiya. Perspektiva, Glubina 3. Kompozitsiyada kadr chegarasi. Formatlar 4. Kinotasvir qurish printsiplari 5. Shakl, figura, fon. Joylashuv. Rakurs 6. Yorug'lik va soya. Yorug'lik va rang 7. Yorug'lik uslublari va kompozitsiyalari 8. Studiyada tasvirga olish prinsiplari. Ko'p kamerali syomka 9. Reportaj va badiiy syomkalarda kompozitsiya uslublari
2.	<p>V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kinematografiya tarixi va uning asoslari haqida, kinoning zamonaviy raqamli texnologiyalari imkoniyatlari haqida tasavvurga ega bo'ladi. •Zamonaviy raqamli media texnologiyalari imkoniyatlarini biladi va amalda qo'llay oladi. •Kino san'atining janrlarini va ularning xususiyatlari, kino tasvir kompozitsiyasini qurish texnologiyasi haqida tasavvurga ega bo'ladi, ularning xususiyatlarini biladi va amalda qo'llay oladi. •Kino kompozitsiyasi va ularning turlari, yoritish texnik vositalari va ularning imkoniyatlari haqida tasavvurga ega bo'ladi. •Optik uskunalarning, obyektivlarning turlari va ularning imkoniyatlari, badiiy, hujjatli, ilmiy fotografiya yo'nalishlari, fotografiya san'atidagi zamonaviy ijodiy tendensiyalar, yangiliklar haqida tasavvurga egabo'ladi, ularning imkoniyatlarini biladi va amalda qo'llay oladi. •Kino va TV tasvir kompozitsiyasini qurish texnologiyasini,

	<p>fotosuratlar kompozitsiyasi va ularning turlarini biladi va amalda qo'llay oladi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yoritish texnik vositalari va ularning imkoniyatlarini badiiy, hujjatli, ilmiy media yo'nalishlarini biladi va amalda qo'llay oladi. • Media ijodga oid muammolarni mustaqil ravishda hal qilish; • ijod yo'lida eng zamonaviy fototexnologiyalar, asbob-uskunalar va apparatlar bilan ishlash malakasiga ega bo'ladi. • Badiiy, hujjatli, ilmiy fotografiya yo'nalishlarda mustaqil ijod qilish; • o'z faoliyati natijasini oldindan bashorat qilish, fotografiya maqsadini belgilash va unga erishish uchun o'z qo'lida bo'lgan fotokameraning imkoniyatidan to'liq foydalanish malakasiga ega bo'ladi. • Kompozitsiya va yoritishni tanlash texnikasi va qoidalaridan malakali foydalangan holda mustaqil ravishda nazariy bilimlarni professional ijodkorlik uslubiga aylantirish malakasiga ega bo'ladi.
3.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ma'ruzalar; 2. interfaol keys-stadilar; 3. guruhlarda ishlash; 4. taqdimotlarni qilish; 5. individual loyihalar; 6. amaliyotlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); 7. jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
4.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtira olish, fanga oid ko'rsatkichlarni ilmiy tahlil qilishda ijodiy fikrlay olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish, tahlil natijalari asosida vaziyatga to'g'ri va xolisona baho berish, o'rganilayotgan hodisa va jarayon to'g'risida tasavvurga ega bo'lish, o'rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish.</p>
5.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абдурахимов А., Кучкарбеков Т., Сабурова Н., Исмаилов К. Фильм ишлаб чиқариш менежменти асослари. Тошкент, "Алоқачи" нашриёти, 2018, 160 б. 2. Базарбаев Б.Ж., Ташмухамедова Г.Х. "Кинотелекомпозиция куриш технологиялари". Тошкент. "Алоқачи" нашриёти. 2018, 248 б. David Salomon The Computer Graphics Manual Springer-Verlag London Limited New York, 2011 3. Bazarbaev B., Xidirova K, Tashmuxamedova G., Marizaeva N., «Raqamli fotografiya» T.: «Aloqachi», 2017, 346 str., ISSN 978-9943-5144-4-7 4. Bazarbaev B.J., Saliev M.M., Ismailov K.S. «Raqamli

	<p>kinematografiya va taxrirlash» Tashkent. Aloqachi. 2017.</p> <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karlin Fred. On the track : a guide to contemporary film scoring. USA 2021. 2. Kalinak Kathryn Marie Film music : a very short introduction. USA 2010 3. Hans P. Bacher. Sketchbook: Composition Studies for Film. Laurence King Publishing. 2015. ISBN: 978-1780675961 4. Steven D. Katz. Film Directing: Shot by Shot. Michael Wiese Productions. 2019 (25-e юбилейное издание). ISBN: 978-1-6159-3297-9 5. Bruce Block. The Visual Story: Creating the Visual Structure of Film, TV, and Digital Media Routledge. 2021 (3-e издание). ISBN: 978-1138014152 6. Yves Lavandier. Constructing a Story. Le Clown & l'Enfant 2017 (перевод с французского). ISBN: 9782874496998 7. Введение в киноискусство. Дэвид Бордуэлл, Кристин Томпсон, Джефф Смит. 2016. Издательство: McGraw-Hill Education. ISBN: 978-1259534959 8. Кино как универсальный язык. Камилл Ахметов 2019. АСТ. ISBN: 978-5-17-112552-3 <p>Internet saytlari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.cinefex.ru 2. www.kinopoisk.ru 3. www.ziyonet.uz; 4. www.lex.uz; 5. www.cinemmagazine.com; 6. www.vgik.ru; 7. www.intuit.ru.
7.	<p>Mazkur o'quv dasturi universitet Kengashining 2025-yil 29 - 04 ^{09/250/251} -sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ullar: Baymuhamedova D.B. - Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU, "Tdevision va media texnologiyalari" kafedراسи assistenti; Yusupova N.Yu. - Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU, "Tdevision va media texnologiyalari" kafedراسи dotsenti, s.f.f.d. (PhD)</p>
9.	<p>Taqrizchilar: Xidirova K. – O'zbekiston san'at va madaniyat instituti "Ovoz texikasi va kinematografiya" kafedراسи dotsenti v.b., s.f.f.d. (PhD) Ismailov K. – Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU, "Televizion va media texnologiyalar" kafedراسи dotsenti v.b., s.f.f.d. (PhD)</p>

